

Täysistunto

Torstai 3.10.2024 klo 16.01—18.20

5. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2024

Kertomus K 20/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tarkastusvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ensimmäisenä edustaja Lindén.

Keskustelu

17.39 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Viiden vuoden kokemus täällä eduskunnassa on opettanut, että suurten asioiden kuuntelemiseen on joskus osallistumassa pieni joukko ja pieniä asioita on käsittelemässä suuri joukko. Sanon tämän sen takia, että tässä on oikeasti hyvin tärkeästä asiasta kysymys: Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle. Tämähän kattaa syyskuusta vuodesta 23 elokuuhun 24 olevan ajanjakson. Kesäkuussa me käsitelimme täällä Valtiontalouden tarkastusviraston tilikertomusta, ja siinä yhteydessä eräitä nyt tässä vuosikertomuksessa esillä olevia asioita luonnollisesti oli esillä.

Tässä on seitsemän lukua, joista ensimmäinen käsittelee velanhallintaa ja talouden ohjausmenetelmiä, sitten valtion eri virastojen talousarvion noudattamista, sitten politiikkatavoitteiden toteuttamista — siihen liittyvää valmistelua, ohjausta ja seurantaa — neljäntenä Suomen valtion tukia, sitten valtion toimintojen organisointia ja erilaisia tukimuotoja, sitten työllistämistä ja lopuksi VTV:n strategiaa.

Itse olen täältä poiminut muutamia asioita, jotka haluan tässä lähetekeskustelussa nostaa esille. Tässä ensimmäisessä kokonaisuudessa, jossa käsitellään velanhallintaa ja talouden ohjausmenettelyä, käsitellään sivulla 17 kuntien peruspalveluiden tilannetta, ja siitä keskeisenä johtopäätöksenä esitetään seuraava: ”Tarkastuksessa todetaan, että kuntien palveluiden tilanne tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon arviointimenettelyn eri vaiheissa.” — Siis nimenomaan kuntien palveluiden tilanne, koska yleensä on katsottu vain niitä talouden mittareita.

Sitten seuraavalla sivulla käsitellään hyvinvointialueiden, eli nyt vasta puolitoista vuotta toimineiden uusien hallinto-organisaatioiden, toimintaa. Jo tänään tässä hetki sitten kuulin, että kuusi aluetta on nyt tällaisessa tarkkailumenettelyssä, ja täällä korostetaan sitä, että ”hyvinvointialueiden ohjauksen tukena ei ole vielä kattavaa, ajantasaista ja vertailu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

kelpoista tietopohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista ja toiminnasta”. Tämäkin on minusta merkittävä havainto.

No, sitten tässä toisessa luvussa, jossa oikeasti referoidaan näitä perinteisemmän tilintarkastuksen asioita, todetaan: ”Vuoden 2023 tilintarkastusten perusteella annettiin aiempaa enemmän huomautuksia valtion kirjanpitoyksiköiden taloudenhoidon laillisuudesta. Vaikka valtion taloutta on hoidettu pääosin säännösten mukaisesti, ovat etenkin talousarvion vastaiset menettelyt lisääntyneet.” Sivuilla 22 ja 23 on taulukko, jossa ovat kaikki nämä valtion hallinnonala- ja kirjanpitoyksiköt, ja sieltä nyt haluaisin mainita, että erityisesti nousevat esille työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö, joissa on ollut huomautettavaa kummassakin kaikessa kolmessa lajissa, jotka tässä on taulukoitu, eli tilinpäätöksessä on oikeat ja riittävät tiedot tai sisäinen valvonta toimivaa tai talousarviota on noudatettu. Vastaavasti kaksi huomautusta on saanut valtiovarainministeriö ja Rahoitusvakavirasto ja Rikosseuraamuslaitos, muilla on yksittäisiä huomioita. Tässä on siis huomautusten määrä kasvanut merkittävästi.

Sitten noston täällä vielä tällaisen asian esille, joka on minusta erityisen ajankohtainen tällä hetkellä. Saamani tiedon mukaan tänään valtioneuvosto on päättänyt antaa tuoreimman esityksensä sairaaloiden palveluiden keskittämisestä ja työnjaosta. Täällä käsitellään sivuilla 65 ja 66 varsin seikkaperäisesti — ja vielä seikkaperäisemmin sitten tietysti erillisessä tarkastuskertomuksessa, johon tämä yhteenveto perustuu — juuri tätä asiaa. En referoi täältä pitkiä pätkiä, mutta tässä käydään läpi se, että vuonna 2018 meillä säädettiin ensimmäisen kerran oikeastaan sairaala- ja päivystysverkon keskittämisestä. Sillä tavoiteltiin 350 miljoonan euron säästöjä. Ne oli siinä pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa jaettu kahteen eri ryhmään, toisessa 200 miljoonaa ja toisessa 150. Totuushan on se, että yhtäkään euroa näistä 350 miljoonan euron säästöistä ei saatu aikaiseksi. Täällä on hyvin kriittinen arvio näistä keskittämisen vaikutuksista.

Sellainen, josta itselläni on ollut ihan tällaista omakohtaista kokemusta yhteyksieni kautta, on se, mitä oikeasti meillä tapahtui, kun päivystyksiä keskitettiin. Aikaisemminhan meillä ainakin suurilla paikkakunnilla ja taisi melkein jokaisessa pienemmässäkin terveyskeskuksessa olla jollakin tavalla järjestetty oma päivystys — jos ei ympärivuorokautista niin ainakin usein pitkälle iltaan esimerkiksi kello 22:een ulottuva päivystys. Sehän käytännössä tarkoitti, että se oli tietyllä tavalla päivystystä, tietyllä tavalla se oli tuollaista iltavastaaottoa, eivätkä ne kaikki potilaat, jotka siellä kävivät, aina olleet ihan sellaisia, että ne pitäisi välttämättä juuri sinä iltana katsoa, mutta se oli potilaille erittäin hyvä järjestelmä. Kun me siirryimme Suomessa hyvää tarkoittaen laajoihin yhteispäivystyksiin, syntyi semmoinen tilanne, että meillä nimenomaan, kun yhdistettiin tämä perusterveydenhuollon päivystys ja se sairaaloiden perinteinen päivystyspoliklinikka — voin esimerkiksi lukuina mainita, että Turussa TYKSiin niin sanotussa päivystyksessä, siis sairaalassa, kävi vuorokaudessa keskimäärin sata potilasta, mutta siellä terveyskeskuksen suuressa päivystyksessä 200—300 — kun nämä kaikki yhdistettiin samaan, siinä kärsivät erityisesti toisaalta sitten nämä perusterveydenhuollon potilaat, jotka joutuivat hyvin pitkään odotusaikoihin, kun siellä tietenkin priorisoitiin ne hätähoitoa vaativat potilaat. Toisaalta ne olivat henkilökunnalle aika stressaavia järjestelyjä, koska tarvittiin ihan uudenlaista osaamista, ja tässä on varsin kriittinen arvio näistä asioista.

Nyt kun meillä on ihan tuoreeltaan tänään tehty viimeisin esitys näistä päivystysten keskittämisistä ja säättämisistä jopa yhden viran tarkkuudella — valtioneuvosto siellä yrittää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

säätää näitä asioita — niin olen kyllä siitä varsin kriittinen, mutta se tullaan käsittelemään sitten täällä erikseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koskela.

17.46 **Jari Koskela ps:** Kiitoksia, rouva puhemies! Tästä on edustaja Lindénin jälkeen hyvä jatkaa hänen hyvän puheenvuoronsa jälkeen. Valtiontalouden tarkastusviraston neuvottelukunnan jäsenenä haluan myös kiittää tästä hyvin tehdystä työstä, ja mielestäni tämä on sellainen opus, mikä kannattaa kyllä kaikkien edustajien lukea ja tutustua. Omasa puheessani nostan kertomuksen luvussa neljä käsiteltävää maatalouden tilannekuvaa ja tukia siellä.

Maatilojen määrä ja tilojen kannattavuus on aiheuttanut paljon huolta jo pitkän aikaa. Tässä kertomuksessakin maatalouden kannattavuus nousee puheeksi. VTV:n mukaan maassamme harjoitettavan maatalouspolitiikan tavoitteet ovat ristiriitaiset, koska on vaikea samanaikaisesti parantaa tilojen kannattavuutta sekä säilyttää tietty tilamäärä. Tämän ongelman näkee perehtymällä maataloudelle myönnettäviin investointitukiin. Maatalouden investointituilla tavoitellaan tuottavuuden parantamista. Tuen saamisen ehtona on uuden teknologian ja innovaatioiden käyttöönotto. Näiden ehtojen ohjaava vaikutus on epäselvä, koska tukea on myönnetty käytännössä kaikille sitä hakeneille. Tämä on johtanut siihen, että ehdot ja tavoitteet eivät välttämättä oikeasti kannusta panostamaan uusiin tuotantotapoihin tai kehittämiskohteisiin, vaan tuki ensisijaisesti ylläpitää perinteistä maataloutta.

Ongelmia on VTV:n mukaan ollut myös investointitukien vaikuttavuusarvioissa. Tuen saajilta ei ole kerätty tietoa tuen vaikuttavuudesta toiminnan kehittymiseen, sekä tarkastuksessa ei ole saatu koottua riittävän eheää tilastoaineistoa arviointia varten. Investointitukien paremman suuntautumisen perustaksi tarvittaisiin juuri tietoa, ja käytössä pitäisi olla selkeät maatalouden rakennetta ja kannattavuutta kuvaavat mittarit.

Tilakoko on kasvanut ja tilojen määrä on laskenut. Erityisen voimakasta keskittymiskehitys on ollut kasvihuone- ja lihatuotannossa. Tuotantomääriin tuotannon keskittymisellä ei ole ollut merkitystä. Ne isot kannattavat tilat, jotka pääsevät tukien piiriin, hakevat tukia tutkitusti useita kertoja, ja kannattavuus kasvaa entisestään. Samaan aikaan ne tilat, jotka eivät saa tukia, kamppailevat olemassaolostaan. Tilojen määrä vähenee tasaisesti, noin tuhat tilaa lopettaa joka vuosi.

Suomessa siis harjoitetaan politiikkaa, joka ajaa pienet tilat alas, ja samanaikaisesti suuret kasvavat entisestään, osittain yhteiskunnalta saatujen tukien ja avustusten avulla. Voiko tämä olla kannatettava kehityssuunta? Mielestäni ei. Maatalouspolitiikkamme ei näin ollen olisi kestäväällä pohjalla, mutta hyvin tiedostan ja tiedän sen, että sen muuttaminen tulee olemaan todella vaikeaa.

Lopuksi kysymys on kuitenkin omavaraisuudesta, myös huoltovarmuudesta ja tietysti myöskin aluepolitiikasta. Kotimaisen ruuantuotannon merkitys on kasvanut nyt, kun turvallisuuspoliittinen tilanne on heikentynyt. Tositilanteessa emme voi luottaa ulkopuolisten apuun, vaan ruuantuotannosta on kyettävä huolehtimaan itse.

Tämä kehitys, jossa pienimpiä tiloja jatkuvasti joutuu lopettamaan, uhkaa lopulta ruokaomavaraisuuttamme. Tähän siis myös Valtiontalouden tarkastusvirastokin on puuttanut. Toivon, että tämä huolestuttava kehitys saadaan katkaistua ja löydetään maa- ja metsätalousministeriössä toimivat ratkaisut parempaan tulevaisuuteen. — Kiitoksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, poissa. — Edustaja Kiuru, Pauli.

17.51 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Tästä VTV:n kertomuksesta kannattaa lukea — jos ei kaikkea ehdi lukemaan — ainakin pääjohtajan puheenvuoro. Otan täältä muutaman huomion, joissa hän korostaa valtiontalouden näkymien epävarmuutta, mikä kertoo siitä, että epätasapaino taloudessa ei ole suhdanneluonteista — tämä on meille tuttua, mutta se on hyvä, että VTV sen myös tässä toteaa — ja korostaa myös, että hallituksen päättämät sopeutustoimet ovat suuruusluokaltaan sitä, mitä pitää olla. Priorisointia ja tuotavuutta täytyy jatkuvasti hakea lisää.

Sitten varsinainen asia, jonka koen itse tärkeäksi.

Ensinnäkin pidän tätä tarkastustoimintaa äärimmäisen tärkeänä. Hyvään hallintoon kuuluu hyvä tarkastustoiminta ja se, että rahoja käytetään juuri sinne, minne niitä pitää käyttää. Viime vaalikaudella, kun olin tarkastusvaliokunnan jäsen, jouduimme ikävään tilanteeseen, jossa luottamus pääjohtajaan alkoi rakoilla, ja lopultahan edellinen pääjohtaja sitten eduskunnan päätöksellä erotettiin. Eduskunta nimeää, ja eduskunta lopulta sitten myös erotti.

Viime vaalikaudella selvisi myös se, että VTV:n strategiaohjelmatyö oli ajautunut hyvinkin paljon vinoon sillä tavalla, että varsinaisesta työajasta alle 40 prosenttia käytettiin varsinaiseen ydintoimintaan eli tarkastustoimintaan. Muut tehtävät olivat sitten tällaisia tukevia toimintoja — joskin niitäkin pitää olla, mutta tavallaan se suhde oli vääristynyt.

Kiitollisuudella olen seurannut VTV:n työtä uuden pääjohtajan ohjauksessa. Uusi strategia on ollut parisen vuotta voimassa, ja tämä työnjako tarkastustoiminnan osalta on kasvanut oikeaan suuntaan. VTV tekee sitä työtä, sitä tärkeää työtä, mihin se on tarkoitettu, nyt entistä paremmalla fokuksella, keskittymisellä, ja tuottaa niitä tuloksia, mitä sen pitääkin tuottaa. Tämä on minusta oikein kiitettävä asia.

Tarkastustyötä tarvitaan, ja tarkastustyö ja hyvä hallinto kulkevat yhtä jalkaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

17.54 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tarkastusviraston vuosikertomuksen suosituksissa huomioidaan työllisyyden edistämisestä sekä osaavan työvoiman varmistamisesta seuraavia asioita: Vaikeasti työllistyvien ohjaamista sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työvoimapalveluihin tehostetaan työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun uudistamisen yhteydessä. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toiminnalle määritellään selkeämmät tavoitteet ja painopisteet sekä kytkennät muuhun koulutusjärjestelmään ja työllisyyspalveluihin. Nämä suositukset tulisi saada toteutukseen.

Arvoisa puhemies! Jotta julkisen talouden vahvistamiseen voidaan valita talouskasvun ja hyvinvoinnin kannalta mahdollisimman suotuisat keinot, toimenpiteitä valitessa tulisi käytössä olla mahdollisimman kattava tietoperusta. Kattava tietoperusta ja vaikutusarviot voivat varmistaa, että esimerkiksi sopeutustoimien vaikutukset eivät kasaudu kohtuuttomasti tietyille ihmisryhmille. Nythän on niin, että erittäin monen päätöksen perusteluissa ei ole tehty kattavia vaikutusarvioita, eikä puolueettomien asiantuntijoiden lausuntoja ole huomioitu pahimmillaan lainkaan. Tämän tulisi ehdottomasti muuttua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

17.55 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä on tarkastaa valtion taloudenhoitoa ja laillisuutta, tuloksellisuutta ja talousarvion noudattamista.

Suomessa julkisen talouden haasteet jatkuvat. Tämän vuoksi valtionhallinnon kustannustehokkuus ja julkisten varojen käytön läpinäkyvyys korostuvat. Valvonnallaan tarkastusvirasto edistää sääntöjen läpinäkyvyyttä, ymmärrettävyyttä sekä julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä. Julkisten resurssien ja verovarojen oikea kohdentuminen ja tehokas hyödyntäminen ovat avainasemassa julkisen talouden kestävässä hoidossa ja yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Useat talouden ennustajat ovat alentaneet lähivuosien kasvuennusteita ja korostaneet epävarmuuden merkitystä. Tässä ajassa tarvitaan määrätietoista politiikkaa ja nopeaa reagointia. Määrätietoista politiikkaa kaipaavat etenkin teollisuus- ja tki-politiikkaan. Tarvitsemme pitkää katsetta tulevaisuuteen ja ennakoitavaa politiikkatoimea, jotta saamme houkuteltua Suomeen talouskasvulle tärkeitä investointeja. Poliitiikan tueksi tarvitaan puolueetonta valvontaa sekä luotettavaa tietoa varojen käytöstä, kohdentumisesta sekä niiden kustannusvaikutuksista. Päätöksien tulisi perustua tietopohjaan ja laajoihin vaikuttavuusarviointeihin, kuten edellisessä puheenvuorossa edustaja Suhonenkin otti esille.

Arvoisa puhemies! Sopeutustoimien vaikutukset eivät saa kasautua vain tietyille ihmisryhmille. Se on kohtuutonta, ja pääministeri Orpo on sanonut, että keneltäkään ei vaadita kohtuuttomia. Ikäväkseni joudun kuitenkin toteamaan, että kyllä tässä turhan moni on joutunut valtiovarainministeri Purran isojen saksien edessä kohtuuttomaan tilanteeseen.

Huoltosuhteen heikkeneminen ja ikääntyvä väestö luovat merkittävän julkisten menojen korotuspaineen tilanteessa, jossa julkinen talous on jo valmiiksi velkainen viime vuosien odottamattomien kriisien vuoksi. Väestörakenteen muutos ja huoltosuhde on esimerkiksi Satakunnassa yksi isoimmista ellei jopa isoin haaste. Vaikka alueellisissa toimitissa siellä onnistuttaisiin hyvin, silti väkiluku laskee huolestuttavasti.

Tarvitsemme talouden tasapainotuksessa pitkäjänteisen ohjelman, jossa huomioidaan työllisyyden ja tuottavuuden vahvistaminen. Tarvitsemme myös menosopeutusta, mistä täällä salissa on paljon ollut puhetta, mutta se tulee kuitenkin tehdä oikeudenmukaisesti. Sopeutustoimien tulisikin välttää hyvinvointivaltion ydintoiminnot, kuten koulutus, terveydenhuolto ja sosiaaliturva.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto.

17.58 Pinja Perholehto sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Jatkan hieman samalla linjalla, nimittäin mitä vähemmän rahaa ja niukemmat resurssit, sen tarkemmin pitäisi kohdentaa niitä niin, että jokaisella sentillä saadaan mahdollisimman paljon hyötyä aikaan. Tutkittua tietoa tarvitaan aina hyvään päätöksentekoon, mutta myös esimerkiksi siihen, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan, joka itse asiassa on yksi harvoja alueita, joihin tällä hallituskaudella panostetaan ja kohdennetaan lisärahoitusta, kohdennettavat eurot myös käytetään oikein ja vaikuttavasti. Ehkä juuri tätä taustaa vasten on valitettavaa, että hallitus ei tunnu kuitenkaan aiempien tapaan haluavan hyödyntää tutkimustietoa vaan ajaa alas jopa sen merkitystä. Tästä meillä on esimerkkinä se, että työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä aiemmin toiminut riippumaton yritystutkimusten tutkimusjaosto lakkautettiin ja valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta on lopetettu. Samaan aikaan juuri esimerkiksi tässä Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksessa selostetaan, että tietopoh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

ja myönnytyistä erilaisista tuista edistäisi suomalaisen tukipolitiikan hallintaa, eli siis suomeksi sanottuna takaisi paremmin sen, että rahat eivät mene Kankkulan kaivoon vaan taatusti edistäisivät niitä tavoitteita, joita tässä talossa on päätetty, että niiden halutaan edistävän.

Tarkastusvirasto tekee tässä kertomuksessa lukuisia tärkeitä suosituksia myös esimerkiksi koskien maatalous- ja metsäsektorin tukipolitiikkaa. Virastohan esimerkiksi toteaa: ”Valtion tukien tulisi olla aidosti kannustavia, perusteltuja ja johdonmukaisia siten, että kannusteet aiheuttavat mahdollisimman vähän haitallisia sivuvaikutuksia tai ristiriitaisia yhteisvaikutuksia muiden kannusteiden kanssa.” Sen jälkeen se suosittaa, että esimerkiksi puuntuotannon suorien ja verotukien ajanmukaisuutta, vaikutuksia ja hyötyjä tulisi kokonaisuutena arvioida suhteessa kustannuksiin. Olen tästä aivan samaa mieltä, koska meillä on Suomessa valtavan paljon vastuullisia, hyvin uudistusmielisesti toimivia esimerkiksi metsänomistajia, ja kyllä heidänkin etunsa on se, että jokainen tuki, joka sinne laitetaan, kohdentuu oikein ja kunnollisesti.

Puhemies! Sen takia toivon, että joku hallituksessa myös nämä suositukset lukisi — täällä on myös onneksi hallituspuolueiden edustajia ollut paikalla — mutta ennen muuta ehkä niiden perusteella toimeen ryhtyisi. Esimerkiksi nämä erilaiset yritystuet ovat joka vuosi miljardiluokkaa, ja selvitysten perusteella niitä edelleen jaetaan osin aika tehottomasti ja osa niistä on edelleen ilmastolle ja ympäristölle haitallisia.

Kyllä se on koko tämän salin yhteinen asia, että tämä tarkastusviraston vuosikertomus luetaan mutta myös että noin ylipäätään ajatellaan, että kaikki päätökset, joita tehdään, pohjataan tutkittuun tietoon. Se on oikein ilo, että täällä on saanut hyviä puheenvuoroja tänään tämän asian tiimoilta kuunnella. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Tämäkin keskustelu on aikarajoitettu, eli kymmentä yli vaihdetaan sitten seuraavaan asiakohtaan. — Ainakin edustaja Hamari ehtii.

18.01 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edellä oli erittäin hyvä puheenvuoro esimerkiksi näistä yritystukien tutkimusjaoston lakkautuksesta ja VN TEAS:in lakkautuksesta, niin että tämä tietoon perustuva päätöksenteko on ehkä semmoisen pienen kouluksen, eikä niin pienenkään, tässä hallituksen toimesta nyt saanut.

Mutta julkisen talouden kestävä hoito on tietenkin todella tärkeä asia ja kaiken pohja. Tämä edellyttää julkisten resurssien ja verovarojen oikeaa kohdentumista ja tehokasta hyödyntämistä. Samaan aikaan tietysti on huolehdittava ekologisesta ja sosiaalisesta kestäväyydestä. Jotta taloutta voidaan vahvistaa ja valita talouskasvun ja hyvinvoinnin kannalta mahdollisimman suotuisat keinot, niin näitä toimenpiteitä valitessa tulisi käytössä olla mahdollisimman kattava tietoperusta.

Olen tästä näyttöön ja tietoon perustuvasta päätöksenteosta puhunut aikaisemminkin tässä salissa ja pidän sitä todella tärkeänä asiana. Kattava tietoperusta ja vaikutusarviot voivat varmistaa, että esimerkiksi sopeutustoimien vaikutukset eivät kasautuisi kohtuuttomasti tietyille ihmisryhmille ja että ne tehdyt päätökset, joita tehdään talous edellä, oikeasti säästäisivät eivätkä sitten kasauta niitä kustannuksia muualle.

Haluaisin edustaja Lindénin tavoin tuoda vielä huomion kertomuksen yhteispäivystyksiä koskevaan osioon. Kertomuksen mukaan sairaala- ja päivystysverkon keskittämisesetusuudistus on lisännyt ympärivuorokautisten yhteispäivystysten kustannuspainetta useas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

ta syystä. Yhteispäivystyksissä tarjolla olevia erikoissairaanhoidon tutkimusmahdollisuuksia käytetään enenevässä määrin perusterveydenhuoltotasoiseen tutkimukseen ja hoitoon. Eikö tämä siis juuri tarkoita, että siellä päivystyksissä hoidetaan sellaisia potilaita, joita voitaisiin hoitaa muualla? Tässä kohdassa palaan taas tähän hoitotakuun perumisen järjestömyyteen. Ympäri vuorokautiset yhteispäivystykset ruuhkautuvat myös, koska jatkohoitopaikkoja ei ole riittävästi, ja tämäkin tästä kertomuksesta tulee ilmi. Tässä kohdassa sitten voisi miettiä taas sitä vuodeosastojen sulkemisen järkevyyttä.

Kertomuksessa myös sanotaan, että yhteispäivystykset eivät ole helpottaneet yleislääketieteen päivystäjien saantia, vaan heitä joudutaan hankkimaan ostopalveluilla, mikä on sitten iso syy myöskin kustannusten nousuun. Siten myös kriittisesti arvioisin tässä näitä päivystysten lakkautuksia ja arvioisin sitä, tuovatko nämä toimet todella säästöjä. Tässä kertomuksessa on erittäin hyvää tietoa nyt jatkoakin ajatellen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Myönnän nämä kolme puheenvuoroa vielä, ennen kuin mennään seuraavaan kohtaan, mutta jos puheenvuoropyyntöjä vielä tulee tähän, niin ne siirtyvät seuraavaan vaiheeseen. — Rantanen, Piritta.

18.04 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, ja en ollut itse ajatellut ensin näistä edes puhua, mutta sitten innostuneena rupesin näitä lukemaan. Täällä on erinomaisen tärkeitä ja hyviä kohtia, ja niin kuin tässä useammatkin edustajat ovat kehottaneet erityisesti hallituspuolueita näihin tutustumaan, niin saman kehotuksen kyllä toistan.

Täällä on nimenomaisesti esimerkiksi valtiontukien kohdentamisesta ja siitä, kuinka esimerkiksi maataloudessa alkutuotannon tukien täytyisi kohdentua niin, että ne Suomen alkutuotantoa ja kilpailukykyä kestäväällä tavalla vahvistaisivat. Ja kun me yleisestikin puhutaan vaikka maataloustuista tai yleisesti muistakin tuista, niin meidän puhutaan siitä, kuinka me yhteisiä rahoja käytämme. Yleisestikin näiden tukien aloittaminen on helppoa, mutta niitten pois ottaminen onkin sitten se vaikeampi asia. Täällä monessa puheenvuorossa jo nostettiin esiin muun muassa maatalouden rakenteellinen muutos ja se, että meillä tilastollista tietoa ei riittävästi ole. Esimerkiksi eri tuotantosuintien ja -haarojen välillä tieto on epäyhtenäistä, ja se kyllä haittaa meidän päätöksentekoamme näissä asioissa monesti.

Täällä otettiin kantaa myös tilamäärien laskevaan trendiin. Itse olen siitä hieman eri mieltä. Ajattelen niin, että meidän ruoantuotantomme ei ole kriisissä sen vuoksi, että tilojen koot ovat kasvaneet. Ajattelen niin, että erityisesti ne tilat, jotka kehittävät ja kasvavat, ovat niitä, joilla on myös se tulevaisuus paremmin hanskassa — jos ei oteta huomioon inflaation ja korkojen nousun asioita.

Meidän täytyisi päästä keskusteluun esimerkiksi tukikatoista, jotka ovat aidosti yksi syy sille, että tilojen koot eivät sitten tarpeen vaatiessa kehity ja kasva. Me emme vielä ole päässeet siihen keskusteluun, että me kohdentaisimme vaikka maatalouden tukia ruokaa tuottaville tiloille emmekä muille. Sen keskustelun aloittaminen tuntuu olevan jotenkin hyvin hankalaa.

Täällä oli erinomaisen hyviä huomioita myös metsätalouden suunnasta. Ehkä nostan sieltä vain tämän, että tarkastuksen mukaan yksityismetsätalouden tuki- ja korvausjärjestelmän ohjaus- ja vastuusuhteiden eriytyminen maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön osalta on koettu hyvin hajautuneeksi. Kaipaisinkin keskustelua siitä, koska

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

me alamme keskustelemaan näiden toimialojen yhdistämisestä, jolloinka myös sillä saralla varmasti olisi löydettävissä synergiaetuja.

Ihan viimeisenä nostan nopeasti jo Lindénin ja Hamarinkin puheenvuoroissa tulleen sairaala- ja päivystysverkon keskittämisasetuksen ja sieltä vain yhden lauseen: ”Keskittämisasetuksia valmisteltaessa matkakustannusten ja säästöjen arvioitiin olevan yhtä suuret.” Siis yhtä suuret. Elikkä kun olemme keskittäneet, niin matkakustannukset ovat sen kaiken säästön vieneet. [Puhemies koputtaa] Tämä on kyllä huomionarvoista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Menemme nyt vähän yli, mutta kun lupasin nuo kaksi vielä, niin otetaan ne vielä sieltä eli Koskela ja Viljanen. — Koskela.

18.07 **Jari Koskela ps:** Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Täällä vuosikertomuksessa sanotaan, että vuosikertomus perustuu tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuksiin, tilintarkastuksiin, laillisuustarkastuksiin, finanssipolitiikan tarkastuksiin ja asiantuntijatoimintaan. Elikkä tämäkin kertoo, että tämä on sellainen opus tai kirja, mikä kannattaa ottaa todellakin vakavasti, ja tähän kyllä kannattaisi ihan meidän kaikkien tutustua.

En halua sen enempää edustaja Rantaselle tästä maatilakoosta. Siitä voidaan keskustella sitten tuolla käytävillä lisää.

Tässä kertomuksessa käydään myöskin läpi kuntien tilannetta. Kuntien taloudenhoidon seuranta perustuu arviointimenettelyyn, joka on käytössä kunnissa, joiden taloudellinen tilanne on heikentynyt. Arviointimenettelyllä pyritään tasapainottamaan kunnan taloutta samalla varmistaen lakisääteisten palveluiden tarjonta. Vuosien 2007—2023 aikana arviointimenettelyä on käytetty 50 kertaa, ja siihen ajautuivat pääsääntöisesti pienet, alle 5 000 asukkaan kunnat. Tarkastuksen perusteella kuntien talouden seuranta ja ohjaus on tärkeää, mutta sillä on ollut vain rajallinen vaikutus kuntatalouden tasapainottamiseen. Kuntien haasteiden takana on lukuisia selittäviä tekijöitä. Väestö ikääntyy etenkin pienemmissä kunnissa, ja samalla verotulot vähenevät. Kuntien on omin toimin haastavaa ratkaista tätä ongelmaa. Hallituksen toimet esimerkiksi kuntien norminpurkuun liittyen tuovat varmasti jonkin verran helpotusta, näin ainakin toivon.

Arvoisa puhemies! Kuntataloudessa on ollut melkoista aallokkoa viime vuodet. Kuntatalous oli kriisissä ennen koronaa, mutta koronatukien seurauksena moni kunta pääsikin tekemään ylijäämäisiä budjetteja. Nyt ollaan jälleen palaamassa koronaa edeltäneeseen aikaan. Samalla kuntien tehtäväkenttä on rajusti muuttunut, kun sote-palvelut ovat siirtyneet alueille, ja ensi vuoden alussa on luvassa uusia muutoksia, kun TE-palvelut siirtyvät kuntien vastuulle. Toivottavasti kunnat saisivat viime vuosien myllerryksen jälkeen hetken hengähdystauon, jonka aikana siellä kyettäisiin keskittymään uusien ja vähentyneiden tehtävien järjestämiseen parhaalla mahdollisella tavalla. Odotan myöskin tulevaa valtionosuusjärjestelmän uudistusta, että siitä tulisi oikeudenmukainen ja se olisi tasapuolinen kaikille. Voi olla, että näitä haasteita on vielä paljon enemmän luvassa tulevaisuudessa. Katsotaan nyt sitten, miten kunnille tulee tulevaisuudessa käymään. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja vielä yksi, edustaja Viljanen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

18.10 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2024 on erittäin mielenkiintoinen ja paljon asiaa sisältävä kokonaisuus.

Itselleni erittäin läheinen maa- ja metsätalous on ollut yksi viraston painopistealueita tässä tarkastuksessa, ja täällä käydään hyvää pohdintaa ja analyysiä siitä, mikä on ollut investointitukien vaikutus maa- ja metsätalouden rakennekehitykselle, kannattavuuden kehitykselle ja maaseudun elinkeino- ja elinvoimalle.

Täällä raportissa kiinnitetään huomiota siihen, että maatalouden erilaistumiskehitys ja maatilojen muuttuminen yhä enemmän yritystoiminnaksi tulee ottaa huomioon maataloustukipolitiikassa ja ruuantuotannon turvaamisessa. Ja erittäin tyhjentävästi kirjataan siitä, että maatalouden kehityksen tilastointia ja seurantaa pitää pystyä tekemään nykyistä tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin tilojen erityisominaisuudet huomioiden, eli siitä, että maatalouteen, metsätalouteen liittyvää dataa pitää pystyä tarkentamaan ja parantamaan, jotta saadaan oikeat faktat päätöksenteon pohjaksi. Tämä perusperiaate on äärimmäisen hyvä ja tavoiteltava.

Nyt tulee sitten erityisesti hallituspuolueiden mutta kaikkien meidän eduskunnassa pitää tarkasti silmällä ja vahtia sitä, että hallitus omilla aloitteillaan nimenomaan parantaa tiedonkeruuta, tarkentaa ja kohdentaa sitä paremmin. Meillä on jo tiedossa aloitteita, että nykyisiä tilastointeja ja nykyistä tiedonkeruuta ajetaan alas, resursseja poistetaan ja tiettyjä toimintoja, mitkä ovat vuosikymmeniä tai jopa vuosisadan kerättyä tilastotietoa Suomesta, tullaan nyt lakkauttamaan säästötoimenpiteinä vedoten siihen, että se ei vastaa enää tuleviin tarpeisiin.

Suuri pelko on, ettei tässäkin sinänsä hyvää tarkoittavassa hankkeessa uhkaa käydä niin kuin esimerkiksi meidän kaikkien kannattamassa Suomen ruokaviennin parantamisessa, eli että lakkautetaan ja romutetaan vanhat järjestelmät, mutta mitään uutta ei ole tullut tilalle. Tässä meillä kaikilla on vahtimisen paikka. Ymmärrän, että tarpeet tutkimustiedolle ovat muuttuneet viime vuosikymmenistä, mutta ei voi käydä niin, että ajetaan alas nykyiset järjestelmät eikä uusia saada tilalle. Me kaikki kannatamme sitä, että päätöksenteko perustuu faktoihin, ja se edellyttää järjestelmiä, joilla faktat kerätään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.13.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.17.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Ja siellä edustaja Hamari.

18.17 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Aikaisemmassa puheenvuorossani en ehtinyt ihan kaikkea sanoa, joten haluan vielä nostaa kertomuksesta seuraavan asian, ja tässä on nyt sitaatti: ”Keskittämisasetuksia valmisteltaessa matkakustannusten ja säästöjen arvioitiin olevan yhtä suuret. Tarkastuksen mukaan toistuvat käynnit tutkimuksissa ja hoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 96/2024 vp

doissa ovat kuitenkin lisänneet potilaan matkakustannuksia ja Kelan maksamia matkakorvauksia.” Siis jos hyvinvointialueet ajattelevat säästävänsä omassa toiminnassaan keskitämällä, niin samat kulut tulevat sitten maksettavaksi toista kautta, eli tämä ei ole säästö valtiontalouteen.

Tässä olisi hallituksella paljon tietoa päätöstensä pohjaksi, mitä todella kannattaisi tehdä. Toivottavasti näitä arvioita tästä kertomuksesta otetaan huomioon, kun juuri näitä päivityksiäkin mietitään ja tuodaan niitä esityksiä tänne saliin.

Täällä sivulla 66 ihan suosituksena on seuraavaa: ”Sairaala- ja päivystysverkkoa uudistettaessa olisi varmistettava perusterveydenhuollon kiireellisen hoidon toimivuus, jotta potilaita ei ohjaudu tarpeettomasti erikoissairaanhoidon.” Tämä olisi myös tosi tärkeä ottaa huomioon, tämä sivun 66 suositus.

Mutta sitten, mistä sotessa oikeasti voitaisiin säästää — ajattelin niitä nyt tässä muuttaman nostaa, kun ei jonossa ole puheenvuoroja. Suomen julkisesta terveydenhuollosta on mahdollista saada ihan oikeitakin säästöjä. Jos me kyetään lisäämään vaikuttavuutta ja voidaan edistää kansallisten hoitosuositusten käyttöä ja me saamme paljon tietoa myöskin laaturekistereistä ja keskeisistä indikaattoreista, muun muassa kroonisten sairauksien hoidosta ja siitä, miten nämä muuttuvat ja miten ne ovat erilaisia ehkä eri hyvinvointialueidenkin kesken, niin voisiko tämä kirittää hyvinvointialueita näiden kroonisten sairauksien hoidossa? Ajattelen nyt esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksia, joiden kustannus Suomessa on 3,6 miljardia vuodessa, ja syövän ja diabeteksen kustannukset ovat noin viisi miljardia vuodessa, vähän vajaa viisi miljardia. Tässä on yli kahdeksan miljardia näiden sairauksien hoito, ja jos me pystyttäisiin ennaltaehkäisemään ja saamaan parempaa hoitotasapainoa, niin sieltä niitä ihan oikeita säästöjä voisi syntyä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tarkastusvaliokuntaan.